

GAZETA OFICIALĂ

PUBLICATĂ DE

CONSILIUL DIRIGENT AL TRANSILVANIEI, BANATULUI

— ȘI ȚINUTURILOR ROMĂNEȘTI DIN UNGARIA. —

PARTE OFICIALĂ

FERDINAND I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională,
Rege al României.

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului președintelui consiliul Nostru de miniștri și a ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul agriculturii și domeniilor sub Nr. 54,487/919, prin care se propune spre aprobare legea de reformă agrară din Transilvania, Banat și țăările ungurene, primită de marele sfat național în ședința dela 12 August 1919.

Având în vedere jurnalul consiliului de miniștri cu Nr. 2,145/919.

Am decretat și decretăm:

Se aprobă de Noi, sub rezerva ratificării ulterioare a corpurilor legiuitoare, cele ce urmează:

CAPITOLUL I.

Indreptățirea și măsura exproprierii

ART. 1. În temeiul art. 5 al decretului-lege Nr. 5,632 din 11/25 Decembrie 1918 și în conformitate cu punctul 5 al art. III. din rezoluția Adunării naționale a tuturor românilor din Transilvania, Banat și părțile ungurene locuite de români, adunați prin reprezentanții lor indreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noembrie (1 Decembrie) 1918, se declară dreptul Statului de expropriere pentru cauză de utilitate publică, în măsură și condițiunile cuprinse în decretul lege de față:

1. Pentru a spori, a complecta și a integra economicăște proprietățile rurale țărănești.

2. Pentru a promova intensificarea economiei rurale, lăsându-se, ori creându-se, după împrejurări, proprietăți mijlocii și ferme de model.

3. Pentru a înlesni dezvoltarea industriei naționale, oprindu-se astfel de terenuri pe seama existenței ori viitoarei industriei, a căror circumstanțe geografice, topografice și geologice indică înconstența acestei calități a lor.

4. Pentru a ușura traiul din orași și din centrele miniere, industriale și balneare, rezervându-se terenuri acomodatic, spre a se crea mici gospodării

pe seama muncitorilor și altor locuitorii cu mijloacele modeste de trai.

ART. 2. În scopul acesta,

1. Se vor expropria în întregime:

a) Toate proprietățile imobiliare, fără deosebire de caracter și întindere ale supușilor Statelor străine, fie că sunt străini prin origina lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau alt mod, sub acest raport considerându-se străini și toți acei locuitori al României întregite, cari în baza viitoarei legi de cetățenie vor opta pentru cetățenie străină;

b) Toate proprietățile imobiliare, fără deosebire de caracter și întindere ale tuturor persoanelor morale, publice sau private, instituțiuni, corporațiuni, fundațiuni, bănci, întreprinderi, etc. ale căror domiciliu sau teren propriu de activitate este în afară de teritoriul României întregite;

c) Acele proprietăți, cari prezintă un deosebit interes din punct de vedere științific.

2. Se vor putea expropria în întregime:

a) Toate proprietățile imobiliare, cari au fost trecute actualilor proprietari după 1 Noembrie 1917, în baza ordonanțelor fostului guvern ungar, privitoare la restrângerea liberei circulații a imobilelor;

b) Toate proprietățile rurale, fără deosebire de caracter și întindere, ale tuturor subiectelor de sub 1 b), chiar și când domiciliul lor este între granița României întregite, făcându-se excepții numai pentru acele moșii și părți ale lor, cari servesc nemijlocit vre-un scop special științific, artistic, educativ, sanitar, caritativ, sau economic național.

Astfel de excepții vor putea fi chiar create.

Nu vor aparține acestei categorii și în baza dispozițiunilor cuprinse în acest punct nu vor putea fi expropriate nici pădurile, pășunile de munte și islazurile comunelor politice, la fel ale composesoratorilor fixate în punctele b), c) și d), ale paragrafului 1 art. de lege XIX. din 1898 (ungar) tot așa ale comunităților de avere a fostelor regimente de graniță.

Asemenea nu vor intra în această categorie, nefiind persoana morale, acele condominii, cari formate fiind din contribuțiuni benevole ale mai multor proprietari, prezintă și azi în cărțile funduare raportul părților aliquote ale conproprietarilor, acestea

vor intra numai sub considerațiile despozițiilor punctului 4, art. 2 și art. următori.

Acele păduri, cari servesc nemijlocit trebuințele normale de lemn de foc și construcție ale subiectelor indicate în acest punct, sau ale personalului lor, încă vor rămâne scutite de expropriere, în măsura în care vor acoperi integral aceste trebuințe.

În orice caz vor rămâne scutite pământurile cultivabile ale comunităților bisericești, școlare, până la maximul de 32 jug. cat., cari aveau, sau au destinația așa numitelor sesiuni parohiale, porțiuni canonice și până la maximul de 16 jug. cat., cari aveau sau au destinația de dotațiuni învățătoresți, întrucât servesc de fapt acest scop, — vacanțele până la 12 ani nu schimbă caracterul destinației, — scutite vor fi mai departe cel puțin 5 jug. cat. de pământ cultivabil al comunelor bisericești, care este destinat pentru trebuințele bisericești;

c) Toate proprietățile rurale, fără deosebire de caracter și întindere ale alienațiilor și curanzilor, întrucât nu au descendenți;

d) Toate proprietățile rurale cu întindere mai mare de 20 jugăre cat., cari după 31 Iulie 1914 au trecut onor proprietari, cari până atunci nu se ocupau cu economia rurală, făcându-se excepțiune numai transmisiunile ereditare legale.

3. Se va putea expropria întreg terenul cultivabil:

În comunele rurale peste 30, în comunele urbane peste 10 jug. cat. — din moșiile, cari în cursul anilor dela 1900 până la 1918 au fost date 12 ani consecutivi în arendă, sau în parte, cu excepția, când proprietarii au fost minori, dar ajungând majori și expirându-le contractele, și-au lucrat moșiile în regie proprie. Nu vor beneficia de această excepție proprietarii minori ai acelor moșii, cari și înainte de a trece în proprietatea lor au fost date cel puțin 6 ani consecutivi în arendă.

4. Se va putea expropria din terenurile cultivabile ale tuturor proprietăților rurale, — întrând în această categorie și extravilanele comunelor urbane, — ori cine ar fi proprietarul lor și oricare ar fi capacitatea lui juridică sau caracterul imobilului expropriat, partea întrecătoare peste 500 jug. cat. — Sub acest maxim și până la 200 jug. cat. exproprierea se va face proporțional după cheia de 20%, care procedeu se va putea repeta până la limita minimală de 200 jugăre cat.

ART. 3. Ca pământ cultivabil se va socoti tot terenul pe care s'a făcut până azi arături, locurile de fâneață, pășune, precum și orice alt teren ce s'ar găsi propriu să fie dat cu folos în cultură.

ART. 4. În baza unei prealabile învoiri, dată de șeful resortului de agricultură, de comun acord cu șefii resorturilor: industrie, ocrotiri sociale și finanțe, se va putea trece cu exproprierea:

La moșiile inițial peste 200 jug. cat. și sub această limită, în acele comune ori regiuni, unde lipsește pământul necesar pentru ajungerea scopurilor fixate în art. 1 punctul 1 al acestui Decret-lege, în vederea cererilor de pământ ale celor chemați a fi împărțâșiți în baza articolului 33 punc. 1, 3, 5, apoi acolo, unde lipsește pământul necesar pentru ajungerea scopurilor fixate în art. 1 punc. 3 și 4 al acestui Decret-lege, în sfârșit acolo, unde izlazul lipsește cu desăvârșire, sau nu ajunge să acopere trebuințele indispensabile de pășunat ale contingentului normal de vite în comună.

În comunele urbane, în centrele miniere, industriale și balneare, se vor putea expropria însă pentru ajungerea scopurilor fixate în acest articol, și părți din moșii inițial mai mici decât 200 jug. cat., dar cel mult până la limita de 50 jug. cat.

În ambele cazuri, la cererea celui expropriat i-se va oferi, dacă împrejurările permit, alt teren, după puțină, echivalent și în hotarul comunei.

Dacă problema sporirii locuințelor nu va putea fi rezolvită cu terenurile disponibile în urma acestor exproprieri, se va putea trece la o expropriere succesivă, în măsura trebuințelor și asupra altor terenuri și anume: în comunele rurale la cele situate într'o rază de cel mult 600 metri, iar în comunele urbane și centrale miniere, industriale și balneare într'o rază de cel mult 1000 metri. Punctul de plecare al acestor raze este limita intravilanului comună. Pentru un loc de casă este a se socoti cel mult $\frac{1}{4}$ jug. cat.

Cei împărțâșiți cu astfel de loturi sunt obligați a începe zidirea în timp de cel mult 3 ani de la intrarea în posesiune, alfel vor pierde loturile și plătirile făcute.

În comunele urbane, în centrele miniere, industriale și balneare se vor putea expropria și toate acele intravilane, cari dela 1 Ianuarie 1919 stau cel puțin de 3 ani nezidite.

ART. 5. Proprietarului îi revine dreptul să aleagă partea de moșie neexpropriată, condițională fiind alegerea lui de faptul, ca partea ce rămâne sătenilor să poată fi economiceste bine folosită. Tot asemenea nici proprietarul nu poate fi expropriat alfel decât așa, ca partea ce-i rămâne să formeze un întreg economic cu investițiile economice principale aflătoare pe moșie.

Proprietarului îi revine dreptul să mai rezerve o parte scutită de expropriere din moșia sa, între marginile 2 și 4 și înând seamă de condițiunile din aliniatul prim al acestui articol, pentru un copil al său, care până la 1 Decembrie 1918 și-a început studiile agronomice și după ce le va termina în timpul reglementar se dedică economiei rurale.

ART. 6. Moșiile aceluiaș proprietar aflătoare în mai multe comune vor fi considerate ca una, rămâ-

nându-i proprietarului dreptul să aleagă în conformitate cu dispozițiunile art. 5, care moșie, ori parte de moșie, să rămână scutită de expropriere. Vor trebui considerate ca o unitate și toate acele părți de moșii, cari după 18 Octombrie 1918 au fost rupte din unitatea moșiei, astfel că este evidentă tendința de eludare și zădărnice a împărțirii cu pământul necesar în cadrele reformei agrare.

ART. 7. Conproprietarii unei unități de moșii vor avea dreptul să-și rezerve fiecare partea maximă scutită de expropriere, conform art. 2 și 4, întrucât până la 31 Iulie 1914 au folosit moșia împreună în natură. Excepțiune fac soții căsătoriți cu descendenții direcți cari și dacă s'ar afla în indiviziune, va beneficia fiecare de maximul scutit de expropriere. În cazul indiviziunii, copii nu vor putea beneficia de o parte scutită de expropriere mai mare decât eră partea părinților împreună.

Dacă conproprietatea s'a tradus în cărțile funduare, în baza unui contract încheiat, după termenul de 18 Octombrie 1918 și este evidentă intenția eludării dispozițiilor acestui decret-lege, atunci trecerea va fi considerată de nulă și neavută, rămânând, ca proprietatea originală să beneficieze singură de maximul neexpropriabil. Persoanele morale vor fi considerate, în ce privește maximul scutit, drept o singură persoană.

ART. 8. Când vreun proprietar va fi expropriat din întreaga moșie aflătoare în holarul unei comune, vor trebui să fie expropriate și zidurile și terenurile nesupuse exproprierei, aparținătoare acelei moșii, la cererea proprie. Asemenea și când se va trece cu exproprierea sub 500 jug. cat. exproprierea va trebui făcută la cererea proprietarului în întregime, luându-se și supra-edificatele. Dacă în aceste cazuri „Banca Agrară” (art. 40) nu va putea să valoreze intravilanul, supra-edificatele și părțile neexpropriate ale moșiei, prețul acestora va cădea în sarcina Statului (fondul de expropriere.)

ART. 9. Viile, grădinele de legume și pomi, pometurile și hemeștele, asemenea și izlazurile comunale, în general, nu vor cădea sub expropriere și nu vor putea fi socolite în întinderea arealului de expropriat.

Pentru rezolvirea problemei indicate în aliniatul ultim, art. 4 și în cadrele fixate acolo, se vor putea însă expropria și părți din izlazul comunal, dar numai astfel, ca mărimea lui să nu fie alterată sub normalul recerut de numărul maximal de vite ce se pot ține în comună, sau în caz contrar, va trebui întregit, corespunzător, din alte parte a holarului. Pentru aceeași problemă se vor putea expropria până la limita de 5 jug. cat. și părți din grădini de legume și pomi, din pometuri și hemeși.

Arealul grădinilor de lux și al parcurilor particulare, întrucât în comunele rurale trece peste 5

jug. cat., în cele urbane, în centrele miniere, industriale și balneare peste 2 jug. cat. se va socoli în întinderea părții expropriabile. Partea întrecătoare se va putea integral expropria.

Orice fel de grădini și parcuri particulare, situate în intravilanul comunelor urbane și centrelor miniere, industriale și balneare, cari nu sunt în legătură directă, și nu servesc vre-unei locuințe, întră sub dispozițiile aliniatului ultim ale art. 4.

ART. 10. Acolo unde interesul economic al populațiunii va cere, vor putea fi expropriate și pășuni de munte sau păduri, așa însă, ca atât părțile expropriate cât și cele rămase neexpropriate, să poată fi exploatare economice. Astfel de teritorii se vor da însă numai comunelor, obștiilor, ori cooperativelor în comuna și indivizibilă proprietate sau folosință, rămânând ori sub controlul, ori spre scopul mai sus amintit, în proprietatea Statului. Acolo unde lipsa de pământ cultivabil este atât de mare, încât nu poate fi îndestulată altfel, vor putea fi expropriate, — schimbându-li-se caracterul, — chiar și păduri, dar numai dacă terenul lor este acomodat pentru cultură, și interesele economice naționale admit aceasta.

În ambele cazuri se cere prealabila învoire, prevăzută în art. 4.

ART. 11. Comisiunile județene (art. 17) vor ține seamă, în orice caz, de lipsurile de pășuni și pădure ale comunelor.

Spre acest scop se vor putea expropria chiar și părți din izlazurile comunelor învecinate, întrucât acelea întrec trebuințele normale de pășunat ale numărului maximal de vite din acea localitate.

Din terenul astfel expropriat se va putea crea însă numai pășune comunale pentru folosința tuturor locuitorilor propriei de vite, fără de privire, dacă au și pământ cultivabil.

ART. 12. Împreună cu imobilele expropriate, se vor expropria drepturile de apă, de vamă și orice prerogative și se vor putea expropria toate fabricile, instalațiile și orice stabilimente și drepturi aflătoare pe terenurile expropriate.

Drepturile de apă, de vamă și prerogativele nu vor putea fi trecute la particulari; fabricile, instalațiile și stabilimentele se vor trece cu preferință în proprietatea sau folosința tovărășilor din comună sau din partea locului.

Mineralele rezervate, ce se află în subsolul terenului expropriat, vor rămânea în orice caz ale Statului și după ce va fi trecut proprietatea locului pe noi proprietari.

CAPITOLUL II.

Procedura de expropriere.

ART. 13. Aplicarea dispozițiilor din decretul-lege de față se va face prin consiliul superior pentru reforma agrară,

Consiliul superior pentru reforma agrară va avea un președinte, un al doilea președinte, 12 membri permanenți și 24 membri supleanți și personalul auxiliar trebuincios.

Președintele, al doilea președinte și membrii vor fi numiți de Consiliul Dirigent, iar personalul auxiliar de șeful resortului de agricultură. Numirea președinților și membrilor se va face pe tot timpul cât va dura reforma agrară și funcțiunea membrilor supleanți va fi compatibilă cu altă funcțiune publică.

Consiliul superior va lucra în trei secțiuni:

- Secțiunea I pentru Ardeal
 „ II „ Banat,
 „ III „ părțile ungurene.

Secțiunile vor delibera chestiunile ce le aparțin în senate de câte 5 membri. Dacă doi din 5 membri nu vor adera la concluzul adus, se va convoca ședință plenară care nu va putea decide decât fiind de față unul dintre președinți și cel puțin 10 membri.

Membrii ordinari ai consiliului superior pentru reforma agrară nu pot fi înrudiți între sine în linie directă, apoi până la gradul al patrulea în linie colaterală și gradul al doilea de afinitate.

Sediul consiliului superior va fi același, ca și al Consiliului Dirigent, și după încetarea acestuia și-l va hotărî însuși.

Pentru constituirea senatelor și deliberarea în cauze se vor aplica analog normele procedurii civile (art. de lege 1 din 1911 ung.).

Consiliul superior va decide definitiv ca for de apel asupra chestiunilor controversate, ivite în cursul lucrărilor de expropriere și împărțirea pământului, întrucât acelea nu aparțin, în baza acestui decret-lege, curților de apel. Consiliul va înainta opiniunea sa motivată șefilor resorturilor de agricultură, finanței, justiției, de câteori se va ivi necesitatea unor noi dispoziții, fie legislative, fie administrative.

Asemenea va hotărî consiliul superior și în chestiunile, că din proprietățile Statului câtă parte și în ce măsură să fie împărțită celor prevăzuți în art. 33. Cererea în cazul acesta se va adresa prin comisiunea locală comisiunii județene, care o va înainta, însoțită de părerea sa, consiliului superior.

Totdeauna va fi chemat să determine, că din moșiile expropriate cât areal, cu ce destinație și unde să fie rezervat pentru scopul de utilitate publică. Cererile se vor adresa din partea forurilor oficiale competente direct consiliului superior.

ART. 14. Pregătirea operațiunilor de expropriere se începe în toată țara deodată, după normele următoare:

Toți proprietarii imobilelor, cari după dispozițiunile decretului-lege de față sunt expropriabile,

sunt datori ca în termen de 30 zile, socotite de publicarea în „Gazeta Oficială“ a acestui decret-lege să remită judecătoriei de ocol a circumscripției care se află proprietatea, o declarație care cuprindă următoarele:

a) Numele proprietății, al comunei, plăși și județului;

b) Numele proprietarului, starea familiară, calitatea juridică și domiciliul lui real;

c) Starea juridică a proprietății și sarcinile ei;

d) Câte proprietăți are, situația și întinderea fiecăreia, cu indicarea supra-edificatelor și a instalațiilor stabilimentelor industriale;

e) Înlindarea totală a proprietății, indicând jugăre catastrale câtă arătură, fâneață, pășuni, dini, vii, păduri, etc. are, precum și tenerul și de expropriere, care dorește să-l rețină;

f) Pământul pe care-l oferă spre expropriere de bună voie;

g) Dacă proprietatea este arendată sau nu și în caz dacă este arendată, care e numele arendașului, durata contractului de arenda anuală și când este arenda plătită;

h) Dacă moșia are plan (hartă) sau plan cadastralic;

i) Dacă posesiunea reală consună cu cenză sau fondare și dacă are procese de proprietate în repozitie sumară în curgere;

j) Venitul total după cadastru și darea de pământ, case și stabilimente industriale;

l) Prețul de cumpărare al moșiei, total sau pe jugăr, evaluarea la partaj, moșteniri și orice plăți a institutelor de credit, cu indicarea anului când sa'a plătit aceste prețuri și sa'au făcut evaluarea.

Obligamentul de mai sus pentru minori și minoranți cade în sarcina reprezentanților lor. În cazul, dacă asupra imobilului este constituit drept de uzufruct, legal sau convențional, al uzufrucuantului.

Șeful judecătoriei de ocol va alătura deciziunii înaintate extrasele funduare și la va prezenta dispoziția comisiunii locale (art. 15).

Declarația dată de proprietar servește ca dovadă pentru operațiunile exproprierei. Cei ce nu vor da această declarație, nu vor avea nici o cale de scutire chisă pentru greșelile ce s'ar putea comite din această cauză cu ocaziunea exproprierei, afară de cazul de forță majoră adevărită.

Primăriile comunale vor fi datoare a prezenta proprietarii și în scris, în timp de 8 zile dela publicarea acestui decret-lege, să facă declarația. Soșii se va face la sediul administrației moșiei, până la primăria dovada despre aceasta.

ART. 15. Pentru determinarea în trăsăturile generale la fața locului a terenurilor ce au să fie expropriate, se institue comisiuni locale, după con-

Aceste comisiuni se compun din :

a) Judecătorul ocolului în care este așezată moșia sau substitutul său;

b) Consilierul agricol județian sau substitutul său;

c) Proprietarul moșiei sau împuternicitul său. Dacă moșia este a mai multor proprietari, toți vor avea dreptul a se prezenta în persoană sau prin plenipotențiat;

d) Doi delegați ai sătenilor designați de ei în fața judecătorului la începerea operațiunilor.

În caz că sătenii nu ar cădea de acord asupra numelui delegaților, judecătorul îi va designa din oficiu dintre locuitorii satului.

Comisiunile locale își vor începe activitatea sub președinția judecătorului de ocol, în cel mult 60 zile de la promulgarea acestui decret-lege. Notarul comisiunii locale îl va designa președintele.

ART. 16. În comisiunea locală, judecătorul, după ascultarea celor interesați, va încerca să facă o înțelegere definitivă între proprietari și săteni, atât în ce privește arealul de expropriat, cât și în ce privește prețul aceluia, cuprinzând în proces-verbal înțelegerea făcută, sau în caz contrar excepțiunile și motivele părților interesate.

Comisiunea locală va înainta comisiunii județiene (art. 17) procesul-verbal despre lucrările sale în original cu 2 copii. Comisiunea județiană va reține originalul, iar o copie o va înainta „Băncii Agrare” și cealaltă resortului de agricultură.

ART. 17. Comisiunile județiene se vor compune din :

a) Un judecător, numit de președintele tribunalului, din șirul judecătorilor de tribunal;

b) Doi delegați numiți de prefect;

c) Consilierul agricol județian, sau delegatul resortului de agricultură;

d) Un delegat al „Băncii Agrare”;

e) Un inginer geometru;

f) Un inginer silvic, și în caz de trebuință alți experți specialiști, numiți de șeful resortului de agricultură.

Președintele comisiunii va fi judecătorul.

Vot vor avea : președintele și membrii numiți sub b) c) d).

Comisiunea va hotărî cu majoritate de voturi, decizând, în caz de paritate, votul președintelui.

Secretarul comisiunii județiene și personalul necesar va fi numit de șeful resortului de agricultură. Toți cari au vot nu pot fi interesați, nici ca expropriati, nici ca împărțâși în județul respectiv.

ART. 18. Dacă procesul-verbal luat de comisiunea locală va conține învoiala proprietarului și a sătenilor, comisiunea județiană va trimite un delegat al său în fața locului, care împreună cu primarul

comunei și cu delegatul „Băncii Agrare” va conscrie pe acei cari doresc a fi împărțâși cu pământ, clasificându-i în baza art. 33 și va încerca să facă învoire între ei, privitor la împărțirea pământului. În cazul când și împărțirea pământului se va fi făcut în bună înțelegere, delegatul comisiunii județiene, ajutat de primar și delegatul băncii, va da pământ în folosința individuală sătenilor conscriși; în cazul contrar, delegatul băncii va constitui în tovărășie pe toți cei conscriși și în lipsă de pământ suficient îi va clasifica și grupa, ținând seamă de dispozițiunile art. 33. Delegatul comisiunii județiene, ajutat de primar și delegatul băncii, va preda tot pământul ce are să fie expropriat, în folosința comună tovarășiei, sau dacă s'au format mai multe, îl va împărți proporțional.

Pentru asigurarea continuității lucrării pământului, sau dacă cei îndreptățiți în baza art. 34 nu ar prezenta destulă garanție pentru lucrarea sau folosirea economică a pământului expropriat, vor putea fi luați în tovarășii și alți reflectanți, neprevăzuți în art. 33. În caz de nevoie, pământul expropriat, se poate da și individual în arendă sau în parte.

În toate aceste cazuri comisiunea județeană, după primirea raportului delegatului său, va delimita definitiv la fața locului porțiunea expropriată, va stabili amănunțit hotarele și va fixa prețul, având în vedere calitatea pământului și toate elementele economice ale moșiei. Aceeaș comisiune, ajutată în caz de trebuință de specialiști (experți), va prețui acateturile și inventarul viu și mort din instalațiile economice și industriale, precum și restul de pământ pe care proprietarul eventual va voi să-l vândă.

Proprietarul va trebui despăgubit pentru toate investițiile și ameliorările deosebit, dacă valoarea acestora nu se cuprinde în prețul terenului expropriat.

ART. 19. Dacă procesul-verbal, luat de comisiunea locală, va conține chestiuni de litigiu între proprietari și săteni, comisiunea județeană va hotărî în merit. Despre toate lucrările sale comisiunea județeană va lua proces-verbal, în care totdeauna va introduce cererile proprietarului și ale sătenilor reprezentăți prin cei 2 delegați ai lor.

Termenul ședințelor comisiunii județene va fi anunțat prin afișare la primăria comunei în care se află moșia.

Hotărârile comisiunii județene vor putea atacate de către părțile nemulțămite în timp de 1 zile, cu apel la consiliul superior, în afară de cazul prețului (art. 21).

Consiliul superior, pentru reforma agrară, va avea dreptul să ridice dovezi noi și să asculte espechiar și la fața locului.

ART. 20. Prețul terenurilor expropriate prin acest decret-lege se fixează pe jugăre catastrale, pe categorii și calități de pământ. Ele se determină prin orice elemente de apreciere, ca : prețul de vânzare

al pământului în localitate și vecinătate în anul 1913, prețul regional de arendare, evaluarea făcând de instituțiile de credit, venitul net la jugăr cadastral, aprecierea asupra calității pământului dată de specialiști, impozitul fonciar și orice alte date luate din ultimii 5 ani până la 1913. Socoteala se va face în lei.

Unde în urma împrejurărilor speciale, prețul de expropriere, astfel determinat, ar fi fără proporții de mare sau mic, acolo se va putea schimba în mod corespunzător, motivându-se temeinic. Prețul de expropriere a imobilelor menționate sub punctele l) c) art. 2, nu va întrece prețul normal, neluându-se în socotință caracterul specific al acestor imobile.

ART. 21. Proprietarul, sătenii interesați, creditorii ipotecari, uzufructuanții și aceia, cari au vre-un alt drept real intabulat, apoi „Banca Agrară” au dreptul de a ataca cu recurs hotărârea comisiunii județene, privitoare la prețul de expropriere, la Curtea de Apel din Cluj. Recursul este a se înainta în termen de 15 zile de la înmănuarea respective publicarea în „Gazeta Oficială” a hotărârei comisiunii județene (art. 22).

„Banca Agrară”, creditorii ipotecari, uzufructuanții și aceia, cari au vre-un alt drept real intabulat, vor putea uza de recurs chiar și în cazul, când proprietarii și sătenii au căzut de acord asupra prețului.

ART. 22. Toate hotărârile comisiunilor județene se vor afișa la primăria comunei și la prefectura județului după publicarea verbală în ședință și se vor publica prin „Gazeta Oficială”.

Hotărârile privitoare la preț se vor înmănușa numai proprietarului la sediul administrației moșiei.

ART. 23. Curtea de Apel va hotărî — după ascultarea părților — în senat special. Ea va avea dreptul să ridice dovezi noi și să asculte experții și la fața locului.

ART. 24. Întrucât părțile vor fi reprezentate de avocași înaintea ori căruia for prevăzut de acest decret-lege, avocatul nu va putea reclama altă plată sau alte spese pentru lucrul prestat de el în cursul procedurii de expropriere și împărțirii de pământ, decât ce i-se va statorii, după normele legilor de procedură civilă, dacă nu s'a făcut acord prealabil. Invoelile prealabile vor trebui însă încheiate înaintea judecătoriei de ocol.

ART. 25. Toate organele încredințate cu executarea reformei agrare, vor fi obligate a solicita ajutorul judecătorilor de ocol și al tribunalelor, ca cărțile funduare să consune ca posesianca faptică și ca sătenii împărțiiți cu pământ să fie înscriși în cărțile funduare.

ART. 26. Până la terminarea lucrărilor de expropriere și achitarea prețului de răscumpărare prin „Banca agrară”, sătenii intrați în posesiunea individuală,

sau tovărășiile înființate de bancă, cu răspundere solidară, vor plăti băncii pentru folosință o arândă corespunzătoare, care în caz de controversă o va statorii definitiv comisiunea județeană.

Din ziua când proprietatea a fost declarată definitiv expropriată, proprietarul are drept la renta obligațiilor de răscumpărare pentru care — la caz — prețul moșiei nu ar fi fixat încă definitiv, — va primi de la „Banca Agrară” un avans anual corespunzător, învoit sau statorii, fără apel, de comisiunea județeană.

ART. 27. Arânda se va socoti pe anul economic. Dacă tovărășia sau sătenii arândași nu vor plăti la timp, „Banca Agrară” își va încassa pretensiunea în baza extrasului din cărțile sale, pe calea administrativă.

ART. 28. Pentru arături și semănături, proprietarul va primi în număr despăgubirea învoită, sau în caz de controversă, statorii definitiv de comisiunea județeană (art. 18, 27).

Răscumpărarea inventariului formează obiect de liberă învoială.

Dacă sătenii împărțiiți nu vor avea bani de ajuns să răscumpere inventarul învoit, banca va trebui să le crediteze.

ART. 29. Contractele de arândă ale moșiilor supuse exproprierii se desființează cu deplin drept pentru partea dată în folosință sătenilor, reducându-se proporțional și arânda fără nici un fel de pretențiuni din partea arândașului față de proprietar, sau a proprietarului față de săteni sau bancă, afară de cele fixate în decretul-lege de față.

ART. 30. Când chestiunea de litigiu privitoare la partea expropriabilă a moșiei va fi definitiv hotărâtă, comisiunea județeană va fixa lista celor chemași a fi împărțiiți cu pământ și măsura împărțirii pentru fiecare îndreptățit.

ART. 31. Pământurile expropriate se vor împărți în loturi de complectare, loturi întregi și loturi de colonizare. Împărțirea pământurilor se va face tot prin comisiunea județeană. Cei îndreptățiiți în înțelesul art. 33, nemulțumiți cu hotărârea comisiunii, asemenea și „Banca Agrară”, vor avea drept de apel, — în termen de 15 zile, — la consiliul superior pentru reforma agrară, care va decide definitiv.

ART. 32. Loturile se vor fixa după capacitatea de muncă și după mijloacele de căi dispun cei chemași a fi împărțiiți, după calitatea și prețul pământului și după împrejurările locale.

ART. 33. Vor fi împărțiiți toți țărani muncitori de pământ în ordinea următoare:

1. Acei capi de familie, servitori și muncitori agricoli din partea localității, cari în ultimii 2 ani dinaintea mobilizării și întrucât au fost demobilizați și în timpul exproprierii au lucrat pe moșia expropriată și cari în războiu au devenit invalizi, dar în-

preună cu familiile lor sunt capabili de a lucra pământul. Tot aici se înșiră văduvele și familiile celor căzuți în războiu, dacă îndeplinesc condițiile amintite.

2. Servitorii și muncitorii agricoli din partea locului, capii de familie, cari în ultimii 2 ani și în timpul exproprierii, — dacă au fost demobilizați — au muncit pe moșia expropriată, dacă au făcut serviciul militar în războiu, fără a fi devenit invalizi.

3. Toți capii de familie, cari în războiu au devenit invalizi, dar împreună cu familiile lor sunt capabili a munci pământul. Tot aici se înșiră și văduvele și familiile celor căzuți în războiu.

4. Toți capii de familie, cari au făcut serviciu militar în războiu, fără a fi invalizi.

5. Bărbații neînșurați, cari au devenit invalizi în războiu, dar sunt capabili să lucreze pământul.

6. Bărbații neînșurați, cari au luat parte la războiu, fără a fi invalizi.

7. Familiile celor mobilizați, prin ordinul Consiliului Dirigente.

8. Cei emigrați, cari s'au reîntors, respective familiile lor, dacă nu au alt susținător.

9. Capii de familie, cari nu au luat parte în războiu.

10. Bărbații neînșurați cari nu au făcut servicii militare în decursul războiului. Intre cei de o categorie au precădere cei cu familii mai mari, considerându-se de membri ai familiei toți susținătorii de acelaș cap respectiv, singurul susținător al familiei, fără considerare că sunt consăngenii legitimi, adoptați sau ba.

Nu pot fi considerați aceia cari au proprietate mai mare de 5 jugăre cadastrale, numai după îndestulare tuturor celor înșurați în punctul 1—10; aceia cari au proprietate mai mică de 5 jugăre cadastrale vor primi numai atât cât le lipsește până la 5 jugăre cadastrale după îndestularea celor lipsiți cu desăvârșire din aceeaș categorie.

Art. 34. Intre cei înșurați în articolul precedent vor fi împărțșiți mai întâi accia, cari nu au de loc sau au prea puțin pământ, dacă altfel întrunesc cerințele decretului-lege de fața.

Art. 35. Pentru ajungerea scopurilor precizate în art. 1 punctul 3 și 4 și în cazurile nrl 4 și 9, primăriile comunale sunt obligate a cere prealabilă învoire a resortului de agricultură, prevăzută în acele articole, de cãtoredi li se înaintează în aceasta privință cereri individuale, sau vor lua ele inițiativa.

În cazurile speciale ale cererilor pentru exproprieră de terenuri pe seama industriei, solicitărei de prealabilă învoire va trebui alăturată și părerea inspectoratului industrial și al camerei de comerț și industrie.

Apracierea că anumite localități sunt a se considera ca centre industriale, miniere și balneare, se

va face din caz în caz de resortul agriculturii, de comun acord cu resortul industriei, ocrotirilor sociale și finanțelor, simultan cu hotărîrea în meriti a cererilor prealabile.

În baza învoirei primite dela resortul agriculturii se va proceda analog dispozițiilor înșirate de capitolul II.

Art. 36. Dacă după îndestularea sătenilor va rămâne pământ disponibil, consiliul superior va avea dreptul să înființeze, conform punctului 2 art. 1 al acestui decret-lege, noi proprietăți mijlocii și ferme de model. Vor avea precădere la optarea acestor fel de proprietăți cei cu pregătirile speciale sau cunoștințe practice probate.

Asemenea va avea dreptul consiliul superior să înființeze sau să completeze, conform punctului 2, litera b), art. 2. sesiuni parohiale (porțiuni canonice), cât și să delimiteze până la 5 jugăre cadastrale terenuri acomodate pentru înființarea unor mici economii de model pe seama școalelor primare sătești.

Art. 37. La împărșirea terenului expropriat vor concura locuitorii tuturor comunelor, cari după situația lor geografică sunt avizate la acel teren, fără considerare la împrejurarea că în a cărei hotar zace, pentru o mai bună arendare a hotarelor comunale și în scopul îndestulării cererilor îndreptățite se va putea face chiar și schimbul între comune. Asemenea dacă proprietarul își va oferi întreaga moșie spre expropriere, i-se va putea da echivalentul maximului scutit în alt loc, fie în hotărul comunei, fie în alte parte, unde se află teren disponibil.

Art. 38. Până la 1 Ianuarie 1930 pământurile distribuite sătenilor nu se vor putea înștrăina prin acte între vii, nici împovăra, afară de pretențiunile „Bănci Agrare“.

Art. 39. Nu vor putea beneficia de pământ, nici de arezi prealabile: aceia, cari au comis acte de tradare în potriiva statului român, constatate de forurile judecătorești, cari nu au urmat ordinului de chemare a Consiliului Dirigent, sau au desertat din armata română, alienași și toți cari din orice cauză stau sub curatelă sau tutelă prelungită și în sfârșit aceia pe care comisiunea județană îi va află nevrednici de a fi împărțșiți cu pământ, având a hotărî cu cel puțin 3 din 4 voturi. Votarea va fi secretă.

Comisiunea județană va aprecia individual nevrednicia acelor cari vor fi dovediți, că dela preluarea puterii administrative din partea Consiliului Dirigent au furat, jefuit, incendiat, omorât, reșin ori că în mod fraudulos valori străine și în termen de 60 de zile dela promulgarea acestui decret-lege, nu vor restitui aceste valori proprietarului legitim, sau nu le vor înștiința primăriilor comunale, puindu-le la dispoziția statului.

Contra hotărîrei comisiunii județene, privitoare la împărșirea cu pământ, se va putea da apel în

timp de 15 zile la consiliul superior pentru reforma agrară.

Consiliul agricol al județului va avea datoria a propune comisiunii județene să lipsească de pământul primit pe aceia, cari nu-l vor lucra, fără a fi împiedecați de împrăjurări neafârătoare de voința lor. Hotărîrea comisiunii județene se va putea ataca — în timp de 15 zile — cu apel, adresat consiliului superior pentru reforma agrară. Pământul ce se va lua, va trece la fondul de expropriere.

CAPITOLUL III.

Pătirea prețului de expropierea și răscumpărarea imobilelor prin noi proprietari.

Art. 40. Răscumpărarea proprietăților și despăgubirea proprietarilor expropiați se va face prin „Banca Agrară“, înființată printr'un decret-lege special.

ART. 41. Plata prețului convenit proprietarului expropriat se face în obligațiuni de stat pentru răscumpărarea imobilelor amortizabile în cel mult 50 de ani și purtătoare de dobândă de 5°% pe an. Valoarea nominală este socotită la plată drept valoare reală. Obligațiunile vor fi vinculate pe 10 ani.

ART. 42. Obligațiunile de răscumpărare se vor da la mâna celor în drept numai după ce moșia va fi preluată și prețul de expropriere definitiv statornicit.

ART. 43. Proprietarul este îndatorat să-și ridice singur titlurile dela Cassa băncii sau locurile designate de aceasta. Banca este datoare a-l înșliința în scrisoare recomandată despre asemnare.

ART. 44. La ridicarea titrurilor, banca va cere dovada identității și autorizațiunei personale, prin act public.

Art. 45. Dacă imobilul este împovărat, banca va reține tot prețul exproprierii și va aviza judecătoria de ocol, ca autoritate de carte fonduară, cerând seriarea pretențiunilor după normele legilor în vigoare. În baza asemnării judecătorești „Banca Agrară“ va achita creditorii ipotecari în număr. Arenda anticipată, întru cât nu ar fi întabulată, se seriază după creanțele întabulate.

ART. 46. Orice acțiune de revendicare urmări imobiliară sau de venite, precum și orice drepturi reale de pe imobil, vor trece pe contravaloare lor, neschimbând această împrejurare compelița judecătoriei. Imobilele expropriate vor fi trecute în baza hotărîrilor executorii a comisiunii județene sau a consiliului superior pentru reforma agrară și în virtutea legii, fără orice alt document, pe „Banca Agrară“, libere de orice sarcini, taxe sau timbre. Să-

lenii împărțășiți cu pământ vor plăti însă timbrele și taxele de transcriere, normale în legile în vigoare, atât după prețul imobilelor primite, cât și după restul prețului pe cumpărare, întabulat în favorul băncii.

Sarcinele patronatelor inerente moșilor expropriate, vor trece proporțional cu partea expropriată pe stat, până la ulterioara definitivă și unitară regrementare a chestiunei.

Evaluarea sarcinilor preluate se face după dispozițiile art. 20 și echivalentul va fi subtras din prețul exproprierii în favorul statului.

Obligamentele și drepturile patronale astfel răscumpărate vor fi împlinite de către stat și nu vor trece asupra noilor proprietari.

ART. 49. Îndată ce prețul exproprierii va fi stabilit definitiv și săteni împărțășiți vor fi intrat în posesiune, „Banca Agrară“ va calcula prețul de vânzare al imobilelor și îl va repartiza pe noii proprietari.

ART. 48. „Banca Agrară“ nu va putea cere alta garanție pentru prețul imobilelor predate, decât răspunderea personală a celui împărțășit și asigurarea ipotecară prin imobilul predat.

ART. 49. Pentru a ușura operațiunile de expropriere și împărțirea pământului, statul va pune la dispoziția „Băncii Agrare“ suma de 25.000.000 lei fără dobândă. Statul va contribui până la 35 la sută prin prețul cumpărării imobilelor la împărțirea cu pământ a celor lipsiți de mijloace suficiente, ca să-și poată începe gospdăria. Asupra împărțirii cu acest ajutor va hotărî din caz în caz comisiunea județeană, respective consiliul superior, în caz de apel, înaintat în termen de 15 zile. La colonizări statul va contribui totdeauna cu 25 la sută din prețul de cumpărare.

CAPITOLUL IV.

Dispozițiuni de executare.

ART. 50. Toate actele și transmisiunile, fără nici o excepție, privitoare la expropriere, precum și toate actele judiciare și extrajudiciare, făcute în executarea dispozițiunilor privitoare la expropriere acestui decret-lege, sunt scutite de orice taxe și timbre. Actele și transmisiunile, actele judiciare și extrajudiciare, făcute în scopul împărțirii pământului, vor rămâne și mai departe supuse la taxele și timbrele legale.

ART. 51. Terenurile cari dela promulgarea acestui decret-lege timp de 6 ani vor rămâne neexpropriate, nu vor putea fi supuse unei noi exproprierii în baza acestui decret-lege, nici dacă

arealul lor ar întrece maximul fixat ca scutit de expropriere.

Numai în cadrele art. 4 și spre scopurile indicate acolo, se va putea continua expropriereea timp de 12 ani, în baza acestui decret-lege.

ART. 52. Instrucțiunile și regulamentul de aplicare, întocmit de resortul de agricultură, vor completa și lămuri în amănunte dispozițiunile prevăzute în acest decret-lege. Toate legile și regulamentele contrarii decretului-lege de față sunt și rămân abrogate.

ART. 53. Acest decret-lege va fi supus ratificării ulterioare a Corpurilor legiuitoare a României întregite.

ART. 54. Șefii resorturilor de agricultură, finanțe și justiție sunt însărcinați cu ducerea la îndeplinire a prezentului decret-lege.

ART. 55. Ministrul Nostru secretar de stat la departamentul agriculturii și domeniilor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a prezentului decret-lege.

Dat în Sinaia, la 10 Septemvrie 1919.

FERDINAND.

Președintele consiliului și ministrul afacerilor străine:
Ion I. C. Brătianu.

Ministrul agriculturii și domeniilor
I. G. Duca.

Ministru fără portofoliu:
Ștefan C. Pop.

Nr. 3,911.

Raportul dlui președinte al consiliului de miniștri și ministru al afacerilor străine, al dlui ministru al agriculturii și domeniilor și al dlui ministru de stat cătră M. Sa Regele.

Sire,

Marele Sfat Național din Transilvania, Banat și țările ungurene, în ședința dela 12 August 1919, a votat proiectul de reformă agrară.

Acest proiect, care este inspirat de aceleași principii conducătoare, ca și reforma agrară din vechiul regat, ține totuși seamă în primul rând de condițiunile speciale ale ținuturilor de peste Carpați, fără de cari de sigur, că o atare reformă nici n'ar putea corespunde scopului ei și asigura acelor părți ale României întregite liniștita și fireasca lor dezvoltare socială.

De aceea, rugăm respectuos pe Maiestatea Voastră, să binevoiască a investi cu regeasca Ei iscălitură alăturatul decret-lege, menit să desăvâr-

șească o mare operă de dreptate și de consolidare națională.

Suntem cu cel mai profund respect.

Sire,

Ai Maiestății Voastre,
Prea plecați și prea supuși servitori,

Președintele consiliului și ministrul afacerilor străine:
Ion I. C. Brătianu.

Ministrul agriculturii și domeniilor:
I. G. Duca.

Ministru fără portofoliu:
Ștefan C. Pop,
Nr. 54,487.

1919. Septemvrie 10.

Resortul agricultură și comerț.

Ordonanță

Maiestatea Sa regele Ferdinand I al României a ridicat la putere de *Decret-lege* proiectul pentru *Reforma agrară* întocmit de Consiliul Dirigent și stabilit de Marele Sfat Național.

În baza acestui decret-lege, publicat în „Monitorul Oficial” din București și în „Gazeta Oficială” din Sibiu, cu Nr. 3911 din 10 Septemvrie 1919,

Ordonăm,

ca până la 30 Septemvrie a. c.

1. În toate comunele interesate prin reforma agrară să se facă pregătiri, ca la sosirea în comună a judecătorului de ocol, sau a substitutului său, sătenii să poată designa 2 membri în comisia locală pentru reforma agrară.

2. Proprietarii cu moșii exprobiabile să se anunțe la judecătorul de ocol, sau să-și designeze un împuternicit.

3. Președinții tribunalelor să designeze pe judecătorul de ocol, sau unde nu ar fi judecător de ocol disponibil, un alt delegat, chemat să prezideze comisiile locale, în conformitate cu art. 15 din decretul-lege.

În înțelesul art. 17 al Decretului lege, președinții tribunalelor să numească din șirul judecătorilor de tribunal un președinte al comisiei județene pentru reforma agrară.

4. Prefecții județelor să designeze 2 delegați în comisia județeană pentru reforma agrară, conform art. 17 din Decret-lege.

5. *Cartea de apel din Cluj* să constituie până la 15 Octomvrie 1919 un senat special pentru reforma agrară, cu atribuțiunile fixate în Decretul-lege pentru reforma agrară.

Resortul agriculturii va numi până la 30 Septembrie delegații săi în comisiile locale și județene, precum și ingineri experți și funcționarii necesari în comisiile județene.

Până la funcționarea Băncii agrare se autorizează resortul agriculturii, să designeze și delegații Băncii în comisiile județene.

Consiliul Dirigent va îngriji, să numească la timp membrii permanenți și supleniți în *Consiliul superior pentru reforma agrară*, în conformitate cu art. 13 al Decretului-lege.

Textul oficial al Decretului-lege, precum și instrucțiunile, chestionarele și toate imprimatele în legătură cu reforma agrară, se trimit după trebuință primăriilor comunale, preșurilor, judecătoriilor de ocol, tribunalelor, consilieratelor agricole, prefecturilor și apoi comisiilor județene, Curții de apel din Cluj și consiliului superior pentru reforma agrară.

Sibiu, la 15 Septembrie 1919.

Iuliu Maniu, **Victor Bontescu,**
Președintele Consiliului Dirigent. șeful resortului agriculturii.

Nr. 1000 R. A.

BCU Cluj / Central University Library Cluj